

MINISTERSTWO RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ
DEPARTAMENT UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa, tel. +48 22 661 1738, fax +48 22 661 1736
www.gov.pl/web/rodzina

Warszawa, 6 października 2020 r.

DUS-II.055.7.2020.IW

Zawiadomienie o sposobie załatwienia petycji

Działając na podstawie art. 13 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870) zawiadamiam, że Pana petycja w sprawie zrównania uprawnień emerytalnych dla wszystkich zawodowych strażaków bez względu na kategorię jednostki ochrony przeciwpożarowej, została rozpatrzona negatywnie.

Uzasadnienie

Petycja, która wpłynęła do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zawiera postulat zrównania uprawnień emerytalnych dla wszystkich zawodowych strażaków bez względu na kategorię jednostki ochrony przeciwpożarowej. W petycji wskazano, że obecnie zawodowi strażacy zakładowych jednostek ochrony przeciwpożarowej nie są objęci warunkami zaopatrzenia emerytalnego, które byłoby właściwe dla charakteru zawodu strażaka i wykonują swój zawód jak każdy inny zawodowy strażak w innych jednostkach ochrony przeciwpożarowej i podlegają powszechnemu systemowi emerytalnemu. W przypadku zawodowych strażaków jednostek ochrony przeciwpożarowej Państwowej Straży Pożarnej to posiadają oni prawo do zaopatrzenia emerytalnego określonego w Zakładzie Emerytalno-Rentowym, a organem właściwym w sprawach z zakresu ochrony przeciwpożarowej, do którego ewentualnie można kierować swoje uwagi dotyczące innych aspektów funkcjonowania ochotniczej straży pożarnej, jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Do dnia 1 stycznia 1992 r. wszystkie osoby pełniące służbę w jednostkach ochrony przeciwpożarowej, zarówno terenowych, jak i zakładowych posiadały jednolity status prawny, tzn. były funkcjonariuszami pożarnictwa na podstawie dekretu z dnia 27 grudnia 1974 r. o służbie funkcjonariuszy pożarnictwa (Dz. U. Nr 50, poz. 321, ze zm.). Ich uprawnienia emerytalne określone były na podstawie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Występująca od 1990 r. transformacja ustrojowo - gospodarcza w Polsce spowodowała konieczność dostosowania struktur organizacyjnych i zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej do nowych realiów gospodarczych i stosunków własnościowych. Wskutek tej transformacji prywatyzowane zakłady pracy i powstające przedsiębiorstwa prywatne otrzymały możliwość tworzenia, przekształcania lub likwidowania jednostek, które realizowały zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej na ich terenie.

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej wprowadziła zróżnicowanie statusu osób realizujących zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Do jednej grupy zaliczyła funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej (strażaków Państwowej Straży Pożarnej) pozostających w stosunku służbowym nawiązanym na podstawie mianowania (powołania), pełniących służbę w Państwowej Straży Pożarnej, jako zawodowej, umundurowanej i wyposażonej w specjalistyczny sprzęt formacji, przeznaczonej do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami. Drugą grupę stanowili pracownicy jednostek ochrony przeciwpożarowej (nie będących jednostkami organizacyjnymi Państwowej Straży Pożarnej), głównie zakładowych straży pożarnych i zakładowych służb ratowniczych. Wyżej wymienione jednostki były tworzone, przekształcane i likwidowane przez uprawnione do tego podmioty, którymi są ministrowie, wojewodowie, gminy, instytucje, organizacje, osoby prawne i fizyczne, w myśl art. 17 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 961, z późn. zm.). Zgodnie z art. 29 ww. ustawy o ochronie przeciwpożarowej, koszty funkcjonowania tych jednostek ponosiły podmioty je tworzące.

W jednostkach ochrony przeciwpożarowej, nie będących jednostkami organizacyjnymi Państwowej Straży Pożarnej, byli zatrudnieni pracownicy na podstawie umowy o pracę, posiadający status pracownika wykonującego zadania w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze. Z tego też powodu, ich uprawnienia pracownicze kształtowane są na gruncie przepisów prawa pracy.

Zasadnicza różnica między statusem pracownika jednostek ochrony przeciwpożarowej, a strażakiem Państwowej Straży Pożarnej wynika ze szczególnej odpowiedzialności tego ostatniego, jako funkcjonariusza publicznego, jego zakresu obowiązków, dyspozycyjności, podległości służbowej i odpowiedzialności dyscyplinarnej. Strażacy Państwowej Straży Pożarnej są funkcjonariuszami pozostającymi w stosunku służbowym, w ciągłej dyspozycji, a prawo do

zaopatrzenia emerytalnego według zasad i na warunkach przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji i innych służb mundurowych jest adekwatne do realizowanych zadań służbowych i uciążliwości wynikających z nawiązanego stosunku służbowego (mianowania lub powołania). Z tych też powodów, uprawnienia do zaopatrzenia emerytalnego strażaków Państwowej Straży Pożarnej reguluje ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2020 r. poz. 723), natomiast pracowników zakładowych straży pożarnych i zakładowych służb ratowniczych - ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 53, z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1924).

Zatrudnienie w zakładowych strażach pożarnych i zakładowych służbach ratowniczych, zgodnie z przepisami ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych traktowane jest jako zatrudnienie w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zatem pracownicy tych jednostek ochrony przeciwpożarowej urodzeni przed 1 stycznia 1949 r. oraz niektórzy z nich urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy dysponują określonymi warunkami stażowymi (w zakresie ogólnego, jak i szczególnego stażu pracy) na dzień 1 stycznia 1999 r. mogą skorzystać z prawa do emerytury w wieku niższym niż określony w tej ustawie (art. 32 oraz 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - Dz. U. Nr 8, poz. 43, z późn. zm.).

Dla pracowników tych jednostek urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy nie spełniają ww. warunków do uzyskania prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a wykonują prace w jednostkach ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a-5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej ustawodawca przewidział natomiast możliwość uzyskania prawa do emerytury pomostowej. Jest to rodzaj świadczenia okresowego, które osoby wykonujące tego rodzaju pracę mogą uzyskać (w przypadku mężczyzn po osiągnięciu 60 lat, a w przypadku kobiet po osiągnięciu 55 lat) po spełnieniu pozostałych wymogów ustawowych przewidzianych w art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych i pobierać je do osiągnięcia wieku emerytalnego wskazanego w art. 24 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Prace wykonywane przez pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a-5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, uczestniczących bezpośrednio w akcjach ratowniczych wymienione bowiem zostały w pkt 20 wykazu prac o szczególnym charakterze, stanowiącym załącznik nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. Z kolei w art. 15 pkt 1a-5 i 8 ustawy o ochronie przeciwpożarowej wskazano następujące jednostki ochrony przeciwpożarowej:

- jednostki organizacyjne Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej,
- zakładowa straż pożarna,
- zakładowa służba ratownicza,
- gminna zawodowa straż pożarna,
- powiatowa (miejska) zawodowa straż pożarna,
- terenowa służba ratownicza,
- inne jednostki ratownicze.

Przyjęcie obecnie wszelkich zmian mających na celu zrównanie uprawnień pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej (nie będących jednostkami organizacyjnymi Państwowej Straży Pożarnej) z uprawnieniami strażaków Państwowej Straży Pożarnej, sprowadzałoby się do zrównania uprawnień wszystkich pracowników zakładowych straży pożarnych i zakładowych służb ratowniczych z uprawnieniami funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej. Tym samym, spowodowałoby to nadanie pracownikom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę, a posiadającym status pracownika wykonującego zadania w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze, statusu strażaka Państwowej Straży Pożarnej.

Należy przy tym wskazać uwarunkowania, według których ustawodawca rozróżnił status funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej i pracowników zakładowych straży pożarnych i zakładowych służb ratowniczych. W związku z wejściem w życie z dniem 1 stycznia 1992 r. ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, ustawodawca przepisem art. 129 ust. 1 umożliwił dotychczasowym funkcjonariuszom pożarnictwa złożenie oświadczenia woli o podjęciu służby w nowotworzonej formacji - Państwowej Straży Pożarnej. Wolą ustawodawcy powyższe oświadczenie należało złożyć w nieprzekraczalnym terminie do dnia 31 stycznia 1992 r. Zgodnie natomiast z art. 129 ust. 6 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej, osoby, które wyraziły pisemną zgodę i uzyskały status strażaka utraciły ten status, jeżeli w okresie do dnia 30 czerwca 1999 r. nie zostały powołane lub mianowane na stanowiska służbowe w Państwowej Straży Pożarnej. Pracownicy zakładowych straży pożarnych i zakładowych służb ratowniczych, którzy świadomie nie skorzystali z możliwości podjęcia służby w Państwowej Straży Pożarnej, wybierali pozostanie w prywatnych lub zakładowych jednostkach ochrony przeciwpożarowej przekształconych w spółki, co było rozwiązaniem znacznie korzystniejszym pod

względem finansowym, w porównaniu z uposażeniem proponowanym w Państwowej Straży Pożarnej.

Zatem biorąc pod uwagę kontekst historyczny, zrównanie statusu pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej (nie będących jednostkami organizacyjnymi Państwowej Straży Pożarnej) ze strażakami Państwowej Straży Pożarnej, prowadziłoby do uprzywilejowania tej grupy osób.

Należy mieć także na uwadze fakt, że takie rozwiązanie spowodowałoby znaczące skutki finansowe dla budżetu państwa, ponieważ zaopatrzeniowy system emerytalny funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej jest w całości finansowany z budżetu państwa.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Eliza Wiśniewska
Zastępca Dyrektora
Departamentu Ubezpieczeń Społecznych
/-/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym